

For Camus var der ingen tvivl: Den vanskeligste opgave som det moderne menneske må tage på sig er at kunne bekræfte verden som den er med al dens forkvaklethed, spændingstilstande, konflikthuel og potentiale.

FOTO: AFP/SCANPIX

i al fiktion (den norske romanforfatter Karl Ove Knausgaards mange læsere bekræfter dette), samtidig med at han vender denne genre mod sig selv.

I den moderne verden lever kristendommens konfessionspraksis videre i bedste velgående også udenfor kirkens mure: Rousseau forvandlede skriftestolen til litteratur, Freud forvandlede den til psykoterapi, TV forvandler den til et talkshow, og den moderne arbejdskultur forvandler den til selvrealisering. Formuleret med Foucaults ord er det moderne subjekt «det bekendende dyr.»

Camus har konstrueret sin bekendelse sådan at hovedpersonen, advokat Clemence, snart retfærdiggør sig selv overfor det almene som også inkluderer sin samtalepartner, snart retfærdiggør sig selv som om han stod overfor et panel af jordiske dommere for endelig til sidst helt at give slip på enhver retfærdiggørelse og gøre sin bekendelse om sin egen livsløgn og falskhed til en mulig transformation der genvinder en anden og ny personlighed. Camus forener i *Faldet* den stoiske selvundersøgelse med kristen bodsgang og moderne selvperformance. Men det er tydeligt hvor han lægger sine lodder. I den romerske etik som Camus havde kær, er målet med selvhåndtering og selvmeistring (*exagoreusis*) en styrket integritet og autonomi og ikke adlydelsen af en ophøjet Gud. Gennem selvbeherskelsen (håndtering af vredens og frygtens affekter) gør man sig selv til råmateriale for etisk opførelse og væremåde mens man i klosterlivet og senere i skriftestolen gennem en permanent disciplin, herunder kontrol af egne tanker og handlinger, gør sig selv til et medium for adlydelse af Gud.

Clemence holder sin egen livshistorie op som et spejl. Usikkerhed, tvivl, selvransagelse, tvetydighed bringer påny spørgsmålet om skyld på bane, som det gjorde i *Den fremmede* og i *Pesten*, men nu bores der i såret: Hvordan kan mennesket være skyldig uden en Gud? Gennem Clemences bekendelse stiller Camus spørgsmålstegn ved forestillingen om menneskets uskyld og egne tanker om engagement og solidaritet. Clemence (Camus) gennemlever nu selv det borgerlige helvede gennemsyret af den falske jagt på status og troen på den universelle intellektuelle der kan fremsætte moralske domme om ethvert anliggende. Historien om den aften da Clemence hører en kvinde falde i Seinen uden at foretage sig noget er ikke historien om en juridisk skyld, men den begivenhed der slår tilbage som en boomerang på hele hans liv og person: Hvem er jeg og hvordan kan jeg kalde mig selv et frit menneske når jeg grundlæggende er en hykler?

Det forekommer ham at hans excesser og slette livsførelse når et punkt hvor de ikke længere bringer en sand frihed med sig. Clemences kamp er en kamp mellem uskylden og alvoren. Men der er ikke længere nogen lige vej til frelse og måske erkender han at han ikke kan frelse sig selv? Netop som man tror at Clemence er nået frem til at positiv indsigt, vender han (og Camus) på en tallerken:

«[J]eg kan ikke undvære det, ikke forholde mig selv disse øjeblikke, hvor en af dem falder sammen, hjulpet af alkoholen, og bryder ud i selvbekendelser. Så vokser jeg, kære ven, jeg vokser, jeg ånder frit, jeg er oppe på bjerget, dalen strækker sig for mine øjne under mig. Hvor er det berusende at føle sig som en Vorherre og uddele endegyldige beviser for slet livsførelse.»⁴

Ikke mange linjer før indrømmer han at han er «bange for friheden».⁵ Han svinger mellem at være herren i bekendelsens spil og adlyde Vorherres krav om at være skyldig. Magtens spil og nydelsens spil kan i Clemences tilfælde vanskeligt adskilles. «Den bodfærdige dommers» brug af ironi, inderlighed, selvtugtelse, spil, fornærmende ytringer og leg, gør det tydeligt at de mange domme han fælder over borgerskabets hykleri, middelmådighed og afstumpethed også inkluderer ham selv. Camus bruger bekendelsen som et greb:

Hans hovedperson bekender ikke *fordi* han er skyldig, men han bekender som led en performativ akt der undersøger den egne eksistens.

DET MODERNE OG SELVUNDERSØGELSEN

Camus har skrevet en moderne roman for så vidt det er karakteristisk for det moderne menneske at behovet for bekendelse ikke handler om selvundertrykkelse, men det modsatte, en opgradering af selvet. Den augustinske inderlighed og introspektion hvor selv-relationen er en relation til Gud, er afløst af en intim spøg hvor man gennem bekendelsens smertefulde negativitet men også undersøgende og opfindsomme relation vokser inde fra og ud i et forsøg på at bringe en ny bevægelse ind i tankerne og følelsernes syntaks. Siden Rousseaus bekendelser har selvbiografien antaget karakter af selv-overvågning: En individualisme og et forsvar for de løgne andre har spredt og endelig en eksponering (iscenesættelse) for at anklage og dømme. Nysgerrigheden for det indre liv og selvets hemmeligheder er blevet en industri, som om vi uafbrudt ønsker at retfærdiggøre vores liv.

Camus har i *Faldet* skabt en figur der veksler mellem at retfærdiggøre sig selv og en mere konfessionel praksis hvor man håber på en udefrakommende retfærdiggørelse. Bekendelsens former finder stadig nye udtryk. Vi bekender om vores barndom. Vi bekender om vores familieliv. Også retten og lovens usynlige domstole gør overalt i det sociale liv sit hemmelige arbejde og tvinger os til selvransagelse. Siden romantikken har litteraturen gjort bekendelsen til den afgørende form or «self-expression», det som bære vidne for den individuelle personlighed.

Med den bekendende form viser Camus hvordan sandheden altid indgår i et komplekst spil. Hvordan den på en gang afhænger af en synsvinkel, indgår i et performativt eksperiment og en indgang til en selv-forvandlerende proces. Selv om vi aldrig får gengivet bemærkningerne fra den lyttende part i Camus' roman, har denne utvivlsomt en vigtig funktion. Når vinstuen lukker følger Clemence sin lyttende samtalepartner hjem til sin bopæl, en anden gang forbi sit eget hotel. Camus synes at være bevidst om hvordan bekendelsen sætter sit eget begær i gang. Det er forførende at blive lyttet på og forstærker kun til yderlig bekendelse. Bekendelsen ansporer til et begær: Jeg fortæller, den anden lytter til min tale om mit inderste. Med bekendelsens performativitet kan det komme så vidt at den der «ophæver» sandheden skaber en «sandhed» ud af falskhedens kraft. Som kælder mennesket hos Dostojevskij er det uklart om Clemence i løbet af samtalen fabrikker løgne om sine egne handlinger: Finder han en pervers nydelse i sin egen elendighed eller skammen ved denne?

SELVSKRIVEN OG LIVETS BOG

På Camus' anklagebænk er det den moderne franske frisindet intellektuelle (læs: Sartre og hans allierede) der forføres af sin egen talestrøm, sine egne store ord og ideologier. I sin selvforståelse er denne mennesketype styret af en abstrakt individualisme, den som vedkommende bruger til at anklage andre. Romanens mareridtsagtige vekslen mellem løgn og intimitet skaber en imaginær domstol der fælder dommen om et liv ude af balance, et liv levet på en halv eller måske en hel løgn.

Camus bruger bekendelsens form til at kritisere en forstillelse og en moralsk fallit der langsomt men uvægerligt æder sine sjæle op. Når dette menneske ser sig i spejlet, ser han kun sig selv igen og igen. Camus installerer denne imaginære domstol til at fælde en subtil

dom over sin samtid. Med denne domstol finder han som forfatter et andet sted at tale fra uden at indtage en klar position hvorfra han dømmer den anden. I denne udstillelse af egen sårbarhed viser en ny kritisk følsomhed sig.

Med *Faldet* etablerer Camus en *selvskreven*, det som grækerne kaldte *hypomnemata*, hvor man tilegner sig selvet gennem bekendelsen, gennem dagbøger, breve og udvekslinger – en nødvendig selvrelation for at kunne opretholde livet. Her er det skriften der er konstituerende for livet. At skrive selvet gennem bekendelsen er også en skrift for livets bog. Livet igennem skrev Camus' dagbøger (*Carnets I, II, III*). Hans Peter Lund, der har nyoversat *Faldet*, skriver i sit forord til den danske udgave af *Camus dagbøger*:

«[D]e menneskelige værdier hos Camus er anskuet som konkrete rammer for menneskets liv og grundvilkår [...]. Derfor: ingen Gud og ingen løfter om genopstandelse; ingen abstrakte idéer om bedre tider og bedre mennesker; intet overmod, frem for alt, for menneskets lod kan kun forbedres i det små [...]. Derfor måtte han vælge 'hellenismen', dvs. den græske filosofi om mådehold og ligevægt».⁶

For Camus var der ingen tvivl: Den vanskeligste opgave som det moderne menneske må tage på sig er at kunne bekræfte verden som den er med al dens forkvaklethed, spændingstilstande, konflikthuel og potentiale. I sine dagbøger skriver han at det «modsatte af reaktion er ikke revolution men skabelse.» Men han skrev også: «I det Gamle Testamente siger Gud ikke noget, det er de levende, som låner ham ord. Det er derfor, jeg aldrig er holdt op med at elske det hellige i denne verden.» Dagbøgerne er mærket af samme tvetydighed og tvivl som præger *Faldet*. Det er her han gennemlever sin lede ved sin samtid og rollen som intellektuel. Det er i dagbøgerne som i *Faldet* at han forsøger at nedtone de sociale kræfters disciplinerende dominans.

Camus bruger dagbogen som han bruger bekendelsen: til at tilegne sig selvet. For Camus var dette en vigtig forbedelse til at kunne elske de konkrete og levende ting, til at genvinde en fornyet solidaritet.

© norske LMD

1 Albert Camus, *Sisyfos-myten*, Gyldendal, København, 1997 [1947], s. 28.

2 *Sisyfosmyten*, s. 65-66.

3 *Sisyfosmyten*, s. 59.

4 Albert Camus, *Faldet*, Gyldendal, København, 2010, s. 112.

5 *Faldet*, s. 107.

6 Hans Peter Lund, «Forord», i Albert Camus, *Dagbøger*, Gyldendal, København, 1993, s. 8.

**MOMENTUM
BIENNIAL
IMAGINE BEING
HERE NOW**

18 JUNE - 2 OCTOBER 2011 **MOSS NORWAY**
www.momentum.no